

Acció Ciutadana, Girona 1932-1934. Un setmanari de partit, model de premsa

Carles Ribera Rustullet

“Un ascens d’Acció Ciutadana”. Amb aquest titular s’acomiadava d’Olot el 30 de juliol de 1932 el setmanari republicà federal (així s’indicava sota la capçalera) portaveu de les forces republicanes de la capital de la Garrotxa¹. El periòdic havia estat impulsat per un grup d’activistes encapçalat per Antoni Dot-Arxé, jove valor que sota les sigles de l’ERC esdevindria, el desembre d’aquell mateix any, el diputat de menys edat del parlament català². Acció Ciutadana, en el número inaugural de l’1 de març de 1930³, havia sortit “com a portaveu de la nostra esquerra política” i els seus editors es definien com a republicans federals. Dos anys i mig després, la publicació evidenciava alguns canvis substancials: de Setmanari republicà federal havia passat a anomenar-se Setmanari republicà d’esquerra catalana. Un canvi que no és merament semàntic sinó que explicita l’acostament dels seus impulsors a l’òrbita, encara dispersa però cada cop més concèntrica de l’Esquerra Republicana de Catalunya. És en aquesta línia que el setmanari s’acomia dels seus lectors olotins. No és per desaparèixer sinó, precisament, per créixer, d’aquí l’ascens a què fa referència en l’article de comiat. Així s’explica en la mateixa publicació: “Acció Ciutadana desapareixerà, momentàniament, com a orgue d’esquerra local, per a ésser portaveu de totes les forces d’esquerra republicanes de Girona. Ha guanyat doncs una mena d’ascens i amb nous elements de redacció i amb nombrosos lectors més, emprèn una nova tasca i es prepara per a la batalla difícilíssima que ben aviat

a Catalunya es lliurarà (...) A més, tindrà una acurada i nodrida col·laboració i informació comarcal, que farà d’AC un dels millors setmanaris de les democràcies gironines.”

L’ascens d’Acció Ciutadana és, per tant, un pas per convertir-se, o almenys intentar-ho, en setmanari de tot el republicanisme d’esquerra de les comarques gironines, en uns moments crucials en què l’ERC s’enfronta a les primeres eleccions nacionals, les del novembre d’aquell mateix any. Setmanari d’informació i eina de cohesió d’un conglomerat polític d’esquerra i republicà però no encara d’Esquerra Republicana, que per a la majoria de centres republicans gironins no és encara altra cosa que un paraigua electoral comú compatible amb les arrelades organitzacions polítiques locals.

D’Olot, a Girona

L’ascens passa, d’entrada, per un canvi de ciutat. El primer número de la nova Acció Ciutadana surt al carrer a Girona el 2 de setembre de 1932 (“No ens demanàveu? Doncs ja hem arribat.”, proclamen els seus impulsors sota la capçalera) i l’última aparició porta la data del 30 de setembre de 1934, just una setmana abans del Sis d’Octubre. Dos anys de periodisme comarcal i de partit que marcaran la vida política de la Girona republicana.

D’Acció Ciutadana se’n conserven tres col·leccions parcials, a l’Arxiu Històric de Girona, a l’Arxiu Municipal de la Ciutat de Girona i a la Biblioteca Pública Tomàs de Lorenzana de la mateixa ciutat, les quals conformen una sèrie pràcticament completa del centenar de números que es van publicar.

¹ Acció Ciutadana, núm. 75, 30 de juliol de 1932. Biblioteca Marià Vayreda d’Olot (BMV).

² Sobre Antoni Dot Arxer i l’etapa olotina d’Acció Ciutadana, vegeu: PLANAS i SERRA, A. *Antoni Dot i Arxer (1908-1972)*. Fundació Josep Irla – Patronat d’Estudis Històrics d’Olot i Comarca (PEHOC).

³ Acció Ciutadana, núm. 1, 1 de març de 1930. BMV

Tornem a la dècada dels trenta: la redacció del setmanari és en un despatx del Centre Republicà del carrer del Carme gironí. Compta en la seva arrencada amb delegacions a Olot, Ripoll, Girona, Palamós, Figueres, Santa Coloma de Farners, a les quals, a partir del número 78 s'afegirà Caldes de Malavella. S'imprimeix als tallers del prohòmic republicà gironí Darius Rahola, patró de L'Autonomista, històric diari considerat en aquell període òrgan oficiós del republicanisme gironí, per bé que el mateix Dari Rahola, en un article a les planes del seu diari el 23 de setembre de 1933 qualifica Acció Ciutadana i no pas L'Autonomista com a "portantveu de l'Esquerra a Girona". Cal fer notar que la coincidència entre ambdues publicacions no es limita pas només al fet de compartir impressor. Trobem molts periodistes i col·laboradors signant articles indistintament en una i altra capçalera, com és el cas de Josep M. Corredor, Agustí Cabruja (dos periodistes destacats de l'època que treballaran a la premsa Barcelonina) o els polítics Antoni Dot Arxé (que es desvincula orgànicament del setmanari en la nova etapa gironina), Josep Puig Pujades, Josep Irla o Miquel Santaló. L'Autonomista, sense cap mena de pudor deontològic, no té inconvenient en reciclar articles sencers d'Acció Ciutadana i publicar-los, citant-ne l'origen, com a principal informació de portada⁴.

El director d'Acció Ciutadana és Pere Vila i Xifra, dirigent de les Joventuts Republicanes, que deixarà el càrrec a finals de febrer de 1934 per ocupar una regidoria al consistori gironí en nom d'Esquerra. L'adscripció del rotatiu és inequívoca. I indissimulada. Tant a portada com a la manxeta d'Acció Ciutadana s'hi llegeix "Setmanari del Partit Republicà Federal de les comarques gironines (PRFN)". No és fins al febrer del 34, coincidint amb el canvi de director, que modificarà la seva subcapçalera per la de "Setmanari Nacionalista d'Esquerra".

El republicanisme polític gironí

El Partit Republicà Federal Nacionalista (PRFN) és, a la Girona de principis dels 30, un dels tres peus (els altres dos: l'històric Centre d'Unió Republicana i les Joventuts Republicanes, domiciliades en el mateix local) que donen cos a l'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), la formació sorgida l'any 1931 fruit de la convergència de diferents formacions democràtiques, antimonàrquiques i catalanistes, inicialment com a front electoral, immediatament com el partit de masses que ocuparà la centralitat política al país durant l'estrompassada etapa

democràtica. El model no és gens excepcional. Com exposa molt bé l'historiador Josep Clara, ERC i, en general, la resta de partits catalans "comptaren amb un tipus d'organització peculiar, a mig camí entre el comitè i la secció, basat en els centres adherits, els quals moltes vegades tenien una vida preexistent i no sempre eren exclusivament de caire polític (...) aquestes entitats, associacions, casinos, centres socials o recreatius havien formalitzat l'adhesió al partit i mediatitzaven les relacions dels militants, els quals, en principi, no eren afiliats del partit de manera directa, sinó a través de l'entitat".⁵ El model definit per Clara s'ajusta perfectament al cas de Girona.

A la ciutat i la seva àrea d'influència, especialment a la Selva i el Baix Empordà, el PRFN dona un suport incondicional a les llistes d'ERC, s'hi assimila virtualment tot i que manté l'autonomia nominal i també orgànica: es fan assemblees de militants fins almenys l'any 1937, en plena Guerra Civil⁶. El PRFN actua com a plataforma aglutinadora dels centres i casals republicans de comarques. És l'aparell polític catalitzador de les bases de l'ampli moviment republicà gironí i la plataforma d'enllaç amb els quadres dirigents de l'ERC, amb Miquel Santaló, Josep Irla i Josep Puig Pujades com a principals caps visibles, tres figures que amb el temps esdevindran primeres espases de la política catalana. En el segon número d'Acció Ciutadana, del 9 de setembre de 1932, trobem la llista del Comitè del Partit, integrat per Miquel Planas, com a president i delegat comarcal Gironès; Gonçal Roch és el secretari i delegat comarcal del Gironès; Fermí Oliver, el tresorer, a més de delegat comarcal Baix Empordà. El vice-president és Josep Pei Calvet, també delegat comarcal Alt Empordà. Alexandre Deulofeu n'és vocal i delegat comarcal del Baix Empordà. Manuel Fernández, vicesecretari i delegat comarcal a la Garrotxa igual que el vocal Josep Calm. A la Selva actuen com a delegats comarcals Melcior Gironès i Joan Bancells. Xavier Casademunt és el representant del Ripollès. Significativament, els principals líders d'ERC a la circumscripció figuren simplement com a vocals: Miquel Santaló, Josep Irla, Laureà Dalmau, Josep Puig Pujades, Ramon Aubert, Pere Cerezo o Dot Arxer⁷.

Per entendre millor aquest complex tramut organitzatiu es pot recórrer a un article del periodista Josep Maria Corredor

⁴ *El Autonomista*, 11-10-1932. p.1 (AHCG)

⁵ CLARA, Josep. "El Centre d'Unió Republicana d'Alp", a *La II República, 60 anys després. Estudis sobre les comarques gironines*. Quaderns del Cercle, 7. Centre d'Estudis Històrics i Socials. Girona, 1999.

⁶ S'anuncien en *L'Autonomista* d'aquells mesos.

⁷ Arxiu Històric Provincial de Girona (AHP).

publicat el 19 de novembre de 1932 a L'Autonomista, repescat per cert del rotatiu barceloní L'Opinió, on exposa les arrels del republicanisme polític gironí en un article altament il·lustratiu: “Les terres gironines són terres proverbials de llibertat i d’esperits generosos. El republicanisme no s’hi presenta com una mistificació, com una florida esporàdica (...) el republicanisme gironí té unes arrels envellides i profundíssimes, que es nodrien en la saba que els donava les doctrines immaculades del federalisme pimargallià (...) solament una figura ha aconseguit arrelar-se dins l’ànima liberal de les nostres comarques i col·locar-se en un lloc tan preeminent com ocupa la perdurable emoció pimargalliana: Macià. La testa venerable i els ulls clars i pietosos de Macià han quedat gravats com la més pura conjunció dels ideals de Catalunya i la República (...) Conscients del seu deure i perseverants amb llur ideologia, els homes del vell Partit Republicà Federal Nacionalista de les Comarques Gironines acudiren unànimement, en Març de 1931, a la convocada Conferència d’Esquerres, de la qual en sortí la formació del Partit d’Esquerra Republicana de Catalunya.”⁸

Molt menys entusiasta però igualment aclaridor és el testimoni de Claudi Ametlla, primer governador civil republicà de Girona (càrrec que ocuparia posteriorment a Barcelona) i militant no pas de l’ERC sinó de la rival Acció Catalana. Descriu els republicans gironins en les seves memòries sense ocultar en absolut les seves discrepàncies partidistes: “Els republicans de Girona no havien entrat al partit d’Esquerra Republicana, nascut poc abans que el nou règim fos instaurat. Ja he parlat de la mena de repugnància que els millors dels seus líders sentien envers aquella formació, confusa en l’ideari, i heterogènia en els components. Però quan el novell partit guanyà les eleccions del 12 d’abril a Barcelona, aquells líders, cauts i maniobrers, de sobte sentiren que la repugnància se’ls esvaïa i s’ajuntaren a l’allau imponent de tot Catalunya que anava a desembocar a l’Esquerra. Una vegada més, l’exemple barceloní, bo o dolent, mana a les comarques. Val a dir que ells no s’hi confongueren com la majoria dels altres republicans: encara volgueren mantenir una organització pròpia que s’havien dona: el ‘Partit Federal Nacionalista Republicà de les comarques gironines’ fou aquest partit, en pes i sense dissoldre’s, que s’adherí a l’Esquerra. ¿Caldrà dir que la independència que volien salvaguardar només fou nominal, i que de fet aquests gironins foren engolits, afaïçonats i convertits en instruments de l’omnipotent Esquerra Republicana de Catalunya?”⁹

⁸ *El Autonomista*, 19-11-1932. (AHCG)

⁹ AMETLLA, Claudi.

Sobirà o subordinat a l’ERC, el PRFN és, amb diferència, la formació política amb més militància a l’inici de la República. Compta amb més de 600 afiliats només a la capital. A molta distància dels 600 militants del Centre hi ha la Lliga Catalana, amb poc més de 300 persones, les 200 de l’Acció Catalana Republicana o els 150 adherits al POUM¹⁰. Sis cents lectors potencials és una xifra gens menyspreable en una ciutat d’aleshores poc més de vint mil habitants quan, a més, cal tenir en compte que Acció Ciutadana es distribueix en tots els pobles on té delegació.

En aquest context no és estrany, doncs, que en el seu primer editorial, la direcció d’Acció Ciutadana proclamí que “les antigues organitzacions republicanes gironines, agermanades en una federació inter-comarcal, membre d’Esquerra Republicana de Catalunya, ofereixen Acció Ciutadana com a òrgan de divulgació doctrinal i de fiscalització d’obres i d’homes, a la llum dels principis i de la ètica més rigorosa”. El posicionament polític continua en el paràgraf immediat: “Acció Ciutadana saluda a tota la Premsa honrada i particularment a la més afí de les nostres contrades, com el popular diari *El Autonomista* i els setmanaris *Empordà Federal*, *El Programa*, *Ciutadania*, *Ara*, *Clam Popular* i *El Poble de Salt*”¹¹.

En les planes del periòdic hi trobem una impagable guia que ens permet observar el funcionament intern de la formació i la seva vinculació a ERC: “La nostra organització política està estructurada en els principis bàsics del programa federal. És essencialment democràtica; per això el comitè de la federació de la circumscripció, atenent el moment polític assenyalat els assumptes en l’ordre del dia, que els sotmet, primer, a la deliberació dels centres o comitès del partit en cada poble; segon, a l’aprovació i discussió de les assemblees comarcals, i per últim per fer una obra de conjunt, al comitè de la federació compost per delegats de cada comarca, que discuteix i aprova definitivament les suggerències i ponències de cada comarca, respectant sempre allò que és propi de l’autonomia de cada comarca. Totes les comarques gironines segueixen el mateix camí i la mateixa orientació política (...) El partit republicà federal nacionalista a les comarques gironines és una força positiva d’Esquerra Republicana.”

¹⁰ SOLER I GIRONELLA, Joan, “El POUM de Girona durant la Guerra Civil”, a *La Guerra Civil a les comarques gironines (1936-1939)*. Jornades d’Estudi: 3 i 4 d’abril de 1986. Quaderns del Cercle, 2. Cercle d’Estudis Històrics i Socials. Girona 1986. En aquest article l’autor fa una estimació de militància dels diferents partits de Girona en aquell període.

¹¹ Acció Ciutadana, nº 1. pp.1-2. 2 de setembre de 1932. AHG

Deixant de banda la tendència a la magnificació dels esdeveniments, natural en un periòdic militant, no hi ha dubte que la formació s'allunya dels vells partits de quadres, de les capelletes intel·lectuals, per connectar amb les classes populars i canalitzar-ne l'estructuració política: "Diumenge passat al Centre d'Unió Republicana de Girona es féu una assemblea del partit, de centres o comitès de les comarques gironines i la Selva, organització política composta dels pobles dels partits judicials de Girona i Santa Coloma de Farners. Assistiren delegats de gairebé tots els pobles dels districtes; seria inacabable la ressenya de centres, comitès i pobles representats; pobles petits i grans enviaren la seva delegació, donant així prova de la vitalitat republicana de les nostres comarques. Aquesta assemblea és una bona prova de la fermesa de la nostra organització política. (...) De la bona organització i fermesa dels nostres ideals propalats per terres gironines no dubtàvem; cada acte que hem fet era una prova. A tots els pobles, en centres i a la plaça pública, hem donat mítings, i els pobles assistien en massa."¹²

En els primers números d'Acció Ciutadana hi ha prou pistes, com hem vist, per definir l'orientació política dels seus impulsors. La seva línia s'aparta inequívocament, a més, del nacionalisme violent. En una nota breu sobre un acte polític, presumiblement d'Estat Català, el setmanari posa de manifest: "La setmana passada l'Estat Major militar de l'extrema esquerra federal, organitzà a Girona un acte pro-amnistia, en el qual els tons estridents foren la tònica característica. No ens entretindrem a glossar el contingut ideològic de tot quan exposaren. Com sempre, sols feren política "reventista", convençuts que sols aquesta és la que pot mantenir l'atenció dels assidus concurrents a tots aquests actes. Els assistents, de la mateixa manera que aplaudiren a ells, demà ho faran amb altres que aixequin bandera diferent, però que emprin els mateixos tons. La qüestió és no haver de prendre's la molèstia de discórrer un xic."¹³

Val la pena aprofundir encara una mica més en els plantejaments doctrinals d'aquesta publicació i del Partit Republicà Federal Nacionalista, perquè són el canal de transmissió ideològica central en la formació política dels republicans de base gironins. Ens trobem, igualment, davant d'una organització profundament arrelada a la tradició republicana més afrancesada: "La força vital, espantosament agegantada, de la Revolució francesa, no ha deixat escapar cap ésser humà, per distant en temps, en cultura i en espai, sense els benifets mediats de la seva generosa i horrible

existència. Modesta espectacularment, però serena, reflexiva, culta, la Revolució espanyola, amb tant sols migrades espurnes de destrucció, sense un fil de sang per retreure-li, no deixarà que el solc de la seva actuació no sigui ferma i sentida damunt del nostre poble."¹⁴

Lligant tradició i modernitat, el PRFN, novament a través del seu setmanari periodístic, es defineix com a continuador del republicanisme històric català més genuí: "Ciudadà. Els homes d'Esquerra Republicana volen governar a Catalunya per fer llei el nostre programa del mestre del federalisme Francesc Pi i Margall. Les Corts Catalanes han de donar als pobles una àmplia autonomia municipal. Solzament els homes d'Esquerra Republicana poden fer complir les lleis de la República. La reacció i els extremistes volen fer-te perdre la llibertat que avui tens. Sols la llibertat és el medi per obtenir aventatges socials i econòmics."¹⁵

Igualment, com ja s'apuntava en el paràgraf precedent, es mostra una prevenció especial davant les ideologies revolucionàries en voga en la majoria de sectors obreristes: "Dissortadament, no tots els obrers, ni en tots els indrets, els obrers s'han donat suficientment compte del nou mètode de la República en els conflictes socials. El dia que ho facin, sigui quin sigui el seu concepte de la societat nova, veuran un camí més franc i més obert vers la justícia social."¹⁶

El contingut periodístic

Acció Ciutadana és, així doncs, un punt de trobada per als militants republicans més actius. El setmanari surt cada divendres a un preu mòdic de 15 cèntims (el mateix preu que tenia a Olot) i té una acceptació important si es té en compte el considerable volum de petites insercions publicitàries: Hi trobem comerços emblemàtics a la ciutat de la Girona, com Calçats Malaret, Transports Frigola, la Casa Vidal, amb el seu eslògan "Demaneu arreu Orange Crush i Cervesa Damm"; Casa Ribas Crehuet; Casa Sarasa; Casa Escatllar, Cafès Cornellà... no s'anuncien pas motivats només per interessos comercials: molts dels propietaris d'aquests establiments els trobarem, no gaires anys més tard, engruixint les llistes de víctimes del Tribunal de Responsabilidades Polítiques franquista.

Els continguts del setmanari se centren en la informació política, amb proclames doctrinals constants, articles de líders de

¹² Acció Ciutadana, nº 4, pp.10-11. AHG.

¹³ Acció Ciutadana, nº 6, p.3. AHG.

¹⁴ Acció Ciutadana, nº7, p.2. 14/10/32. AHPG.

¹⁵ Acció Ciutadana, nº7, p.2. 14/10/32. AHPG.

¹⁶ Acció Ciutadana, nº 28, p.2 10/3/33. AHPG.

l'Esquerra i l'assumpció indefectible del paper de butlletí de partit: a la secció Notes de Carnet hi trobem des de convocatòries i ordres del dia d'assemblees fins a crides a militants que no estan al corrent de pagament. La controvèrsia i la rivalitat amb altres formacions i periòdics tampoc no hi falta, amb la secció L'espíell, exemple demolidor de safareig destinat a l'erosió del rival (és una mostra d'estalvi de miraments on, per exemple, les trifulgues amb el pro-lliguista Diari de Girona són apoteòsiques), amb una declaració d'intencions en el primer número que és reveladora de l'orientació de l'esmentat L'espíell: "Aquesta secció es fornirà de tots aquells potins polítics que els nostres lectors ens trametin i que per la seva gràcia o intenció ensopeguin algun tema actual o interessant (...) Respondrem amb aquestes eines quan els nostres enemics polítics es permetin certes difamacions molt corrents en un sector de premsa vergonyant i anònima."

Una publicació amb una clara funció d'adoctrinament de les bases que no s'oblida pas, tanmateix, d'oferir un servei estrictament periodístic per donar a conèixer l'actualitat general. Hi trobem, així, notes de societat, d'un contingut políticament correcte per al públic que va dirigit, com la crònica de l'enterrament civil del veí de les Preses Joan Llagostera Codony, que fa menció de la "curiosa nota pintoresca de poblet encara endarrerit i esclau de les tradicions i costum catòliques del temps de la monarquia, la que donaven algunes criatures i servents de crist, proferint paraules molt poc cristianes en passar davant l'enterrament". També hi ha lloc per a la informació i la ressenya musical: "La nostra prestigiosa Orquestra Simfònica prepara ja el pla d'actuació en la propera temporada (...) en cada un dels concerts que, organitzats per l'Orquestra tingui lloc al Teatre Municipal, posar a disposició de l'Ajuntament totes les localitats del tercer pis per a que siguin repartides entre els socis de les societats corals i l'element treballador de la ciutat, a l'objecte de fer més eficaç la finalitat cultural, que és la primordial de l'actuació de la Simfònica gironina". Incorpora en lloc destacat un extens espai fix dedicat a l'anàlisi borsària i econòmica: "Acabament de l'estiu i per tant, fredor en els operadors no oficials ni habituals, retraïment del diner en espera de les primeres avançades sobre resultats dels negocis, el que vol dir, de les primeres noves propícies per les especulacions (...) Sembla existeix un vertader desig dintre els cercles internacionals d'arranjar la qüestió econòmica i financera. Les proves estan en la Conferència de Streza." Tampoc no hi falta un incipient periodisme esportiu: "Diumenge passat l'equip del Palafrugell donà una vegada més la nota sensacional, batent sorollosament l'equip del CD Espanyol de Barcelona. L'entusiasme que gallejaren, unit a una "tècnica" prèviament imposada, foren els factors essencials del triomf."¹⁷

¹⁷ Acció Ciutadana, nº 6, del 7/10/32. (AHG)

Sens dubte, però, la temàtica que ocupa més espai en les dotze planes de cada exemplar és, a banda de la doctrina política, la informació sobre el territori, agrupada en la secció Comarques. Hi trobem reflectits des dels problemes de la indústria surera al Baix Empordà a la festa del barri de Sant Miquel d'Olot; la inauguració de les escoles de Vilafant, amb "sentits parlaments" de Puig Pujades i Josep Irla; conflictes laborals a l'Aurora de Girona, no sense la barreja d'opinió habitual en el periodisme de l'època: "Hi ha dades suficients per a jutjar de l'atropell que representa per a la classe obrera, i per l'economia de Girona, la maniobra planejada per l'avarícia d'una plutocràcia industrial deshumanitzada i la desconsideració d'una empresa que s'ha enriquit durant anys per l'esforç d'uns obrers que avui acomiada en forma inqualificable". També es dona compte del desguàs de pous negres de diversos carrers de Girona, d'una moció a l'Ajuntament de Girona, "presentada pel cap de la majoria republicana Sr. Cerezo" per a la creació de dues beques, una per a estudis universitaris, i l'altra per a ensenyaments tècnics; les victòries de la Unió Esportiva Figueres contra el CD Cassà i Racing Club, novament notes esportives barrejades en aquesta ocasió entre la informació comarcal; o, per concloure aquest mostreig, un conflicte generat per la poc patriòtica cobla principal de Sant Feliu de Pallerols, que es nega a tocar Els Segadors i la Santa Espina durant una ballada de sardanes al poble.

Setmanari polític, model de premsa comarcal

L'últim número d'Acció Ciutadana surt al carrer el 30 de setembre de 1934. El número següent probablement hauria vist la llum el 7 d'octubre, si no fos que els coneguts fets del dia abans, el tràgic 6 d'octubre de 1934, van acabar temporalment amb la llibertat de premsa republicana. La majoria de publicacions tornarien a sortir al carrer poc temps després. Per a Acció Ciutadana la història s'havia acabat. Si bé els motius de l'aturada són evidents, es desconeixen els motius pels quals, passat el temporal repressiu posterior als Fets del 6 d'Octubre, el setmanari no va tornar al carrer, tot i que, amb tota probabilitat aquest buit va ser cobert des de les pàgines de L'Autonomista, el diari del republicanisme gironí que es va anar acostant progressivament a ERC. Sigui com sigui, la curta però intensa vida d'Acció Ciutadana ha deixat un exemple de premsa política al servei d'uns ideals però alhora un model de periodisme local del qual l'actual premsa comarcal gironina n'és indubtablement deutora¹⁸.

¹⁸ Per ampliar la informació sobre la Girona republicana i els anys d'Acció Ciutadana: RIBERA, CARLES. *Notícia d'un republicà. Memòries i escrits de Joaquim Alexandri*. Centre d'Estudis Selvatans-Ajuntament de Caldes de Malavella (2006).